Academische Werkplaatsen VB

Academische Werkplaatsen langdurige zorg voor mensen met een verstandelijke beperking

ZonMw

Programmatekst

Academische Werkplaatsen
"langdurige zorg voor mensen met een verstandelijke beperking"

kortweg: Academische Werkplaatsen VB

Den Haag ZonMw, juli 2018

Colofon

ZonMw stimuleert gezondheidsonderzoek en zorginnovatie.
Vooruitgang vraagt om onderzoek en ontwikkeling. ZonMw financiert gezondheidsonderzoek én stimuleert het gebruik van de ontwikkelde kennis om daarmee de zorg en gezondheid te verbeteren.

ZonMw heeft als hoofdopdrachtgevers
het ministerie van VWS en NWO.

Voor meer informatie over het programma **Academische Werkplaatsen *"langdurige zorg voor mensen met een verstandelijke beperking"*** kunt u contact opnemen met het secretariaat via
e-mail: awgehandicaptenzorg@zonmw.nl
telefoon: 070 349 5250

ZonMw
Laan van Nieuw Oost-Indië 334
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Tel. 070 349 51 11

www.zonmw.nl
info@zonmw.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	6
2	Achtergrond van het programma	8
3	Belangrijke uitgangspunten bij het vormgeven van een duurzame kennisinfrastructuur	10
4	Wat zijn de beoogde resultaten?	12
5	Uitvoering van het programma	14
6	Communicatie	16

1. Inleiding

Ook mensen met een beperking willen, indien mogelijk, graag zo lang mogelijk zelfstandig wonen en zorg ontvangen in hun eigen omgeving. Het huidige beleid is erop gericht dat mensen met een beperking zo lang mogelijk thuis (binnen het gezin) of zelfstandig 'in de wijk' wonen. Voor bepaalde groepen mensen met een beperking (bijvoorbeeld mensen met een ernstig meervoudige beperking) is dit ingewikkeld en vergt dit specifieke ondersteuning en expertise. Deze groep mensen woont daardoor doorgaans intramuraal.

Hoewel de zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking in Nederland in het algemeen op orde is, staat de kwaliteit van zowel de intra- als extramurale gehandicaptenzorg al jaren onder druk en is er een grote urgentie om deze zorg verder te verbeteren. Uitdagingen die de sector hierbij ondervindt zijn de individualisering, vergrijzing, de complexiteit van de benodigde zorg en een toename van de zorgvraag. Dit alles bij toenemende personele tekorten.

Er lopen reeds verschillende initiatieven die bijdragen aan een verbetering van de kwaliteit van de gehandicaptenzorg, zoals de vernieuwing van het Kwaliteitskader Gehandicaptenzorg, de Kwaliteitsagenda Gehandicaptenzorg en het ZonMw-programma Gewoon Bijzonder. In dit laatste wordt gewerkt aan het ontwikkelen van nieuwe kennis, het meer structureel implementeren, actualiseren en borgen van kennis op het terrein van gezondheid, gedrag en participatie, en aan het verder verbeteren van de kennisinfrastructuur in deze sector.
Daarnaast zijn in de afgelopen jaren verschillende academische werkplaatsen opgericht die zeer actief zijn als het gaat om het ontwikkelen van kennis op het gebied van mensen met een verstandelijke beperking en die ook een beroep hebben gedaan op de beschikbare subsidies vanuit Gewoon Bijzonder.

Met bovenstaande initiatieven wordt reeds sterk ingezet op het verbeteren van de zorgkwaliteit in de gehandicaptensector. De ontwikkeling van nieuwe kennis, maar ook de verspreiding en toepassing van reeds bestaande kennis blijft hierbij een belangrijk aandachtspunt.

Samen met meerdere partijen in het veld (onder andere cliëntenorganisaties, zorgprofessionals, zorgorganisaties, kennisinstellingen) heeft VWS vastgesteld dat een impuls van de kennisinfrastructuur in de langdurige gehandicaptenzorg noodzakelijk is. Daarom heeft het ministerie van VWS, directie Langdurige Zorg, aan ZonMw de opdracht gegeven een programma "academische werkplaatsen gehandicaptenzorg ter versterking kennisinfrastructuur" vorm te geven (zie de opdrachtbrief in bijlage A).
De titel voor het programma luidt ***Academische Werkplaatsen "langdurige zorg voor mensen met een verstandelijke beperking"***, kortweg "Academische Werkplaatsen VB".

Het Ministerie van VWS vraagt ZonMw een beknopt plan van aanpak op te stellen op basis waarvan structurele verplichtingen met (vooralsnog) zes Academische Werkplaatsen aan worden gegaan ten behoeve van de vormgeving en invulling van de kennisinfrastructuur. Dit om de kwaliteit van de gehandicaptenzorg verder te verbeteren en te komen tot een adequate en structurele infrastructuur.

Naast deze programmatekst zal ZonMw een meerjarige begroting en liquiditeitsprognose opstellen en ter goedkeuring aanbieden. Deze geven inzicht in de betaalbaarstelling van de middelen aan de academische werkplaatsen en de door ZonMw te maken kosten.

2. Achtergrond van het programma

Naar aanleiding van verschillende gesprekken die VWS heeft gevoerd met beroepsgroepen, zorgverleners, landelijke organisaties, kennisinstellingen, de (beoogde) academische werkplaatsen en ZonMw is bij VWS een visie ontstaan op de kennisinfrastructuur in de langdurige zorg. Belangrijke uitgangspunten hierbij zijn de volgende:

- kennisvragen dienen vanaf de werkvloer (praktijk, lokaal beleid en onderwijs) geïnventariseerd te worden. De relevantie voor de praktijk dient leidend te zijn bij het uit te voeren onderzoek.
- werkplaatsen werken hierbij samen met cliënten en verwanten.
- het onderzoek dient vanuit een nauwe samenwerking tussen professionals, universiteiten en HBO-instellingen te worden uitgevoerd, waarbij men elkaars expertise kan versterken.
- onderzoeksresultaten dienen in de vorm van concrete producten gepresenteerd te worden zodat deze aansluiten bij de kennisvragen van de werkvloer.

Belangrijk is daarnaast het gegeven dat er voor de sector noodzaak is tot meer verdiepend en theorievormend onderzoek, zowel op het gebied van gezondheid en gedrag van mensen met een verstandelijke beperking, als op het gebied van participatie van mensen met een verstandelijke beperking.

In Nederland werken verschillende zorginstellingen en universiteiten al meerdere jaren samen aan oplossingen voor huidige en toekomstige problemen in de langdurige gehandicaptenzorg, door het ontwikkelen, wetenschappelijk toetsen en implementeren van innovatieve en effectieve zorgconcepten. De werkzaamheden van deze netwerken passen naadloos in het bovenstaande programma en vormen een sterk fundament om de doelstellingen van VWS, inzake het verbeteren van de kwaliteit van de gehandicaptenzorg, te bereiken.
Op dit moment zijn zes van dergelijke netwerken bekend welke dan ook in aanmerking komen voor financiering vanuit het bovenstaande programma.

3. Belangrijke uitgangspunten bij het vormgeven van een duurzame kennisinfrastructuur

Doel van het programma ***Academische Werkplaatsen VB*** is om zes bestaande en goed functionerende netwerken in de gehandicaptenzorg verder te versterken.
Deze netwerken kenmerken zich door een structurele en interdisciplinaire samenwerking tussen praktijk en wetenschap en werken reeds (in meer of mindere mate) aan de in hoofdstuk 2 beschreven uitgangspunten. Andere belangrijke kenmerken zijn:

- het netwerk omvat een groot aantal zorglocaties waar een groot aantal zorgverleners werkzaam is.
- de zorgaanbieders die deel uitmaken van de netwerken dragen hier financieel aan bij.
- er is een wetenschappelijk 'track record' dat in minimaal 4 jaar is opgebouwd.
- er is een zichtbare 'trekker', veelal een hoogleraar.

Op dit moment voldoen onderstaande netwerken (met genoemde trekkers) aan bovenstaande kenmerken:

- Academische Werkplaats Leven met een verstandelijke beperking, Tilburg University, *Petri Embregts*
- Academische Werkplaats Sterker op eigen benen, Radboud Universiteit Nijmegen, *Geraline Leusink*
- Academische Werkplaats 's Heeren Loo - Vrije Universiteit Amsterdam, *Carlo Schuengel*
- Academische Werkplaats EMB, 's Heeren Loo – Rijksuniversiteit Groningen, *Annette van der Putten*
- Consortium GOUD: Gezond OUDer worden met een verstandelijke beperking, Erasmus MC, *Dederieke Festen & Thessa Hilgenkamp*
- Academische Werkplaats Sociale relaties en gehechtheid, Bartiméus - Vrije Universiteit Amsterdam, *Paula Sterkenburg*

Kern van het programma ***Academische Werkplaatsen VB*** is de duurzame versterking van deze netwerken die de opdracht hebben om zorginhoudelijk, wetenschappelijk en praktijkgericht onderzoek te initiëren, te faciliteren en uit te voeren. Onderzoeksvragen dienen aan te sluiten bij de behoeften van de cliënt en de praktijk.

Het doel hiervan is de verbetering van de kwaliteit van leven, de kwaliteit van zorg en de kwaliteit van het werk in de gehandicaptenzorg. Daarom werken medewerkers uit zorg- en kennisinstellingen binnen de academische werkplaatsen samen aan het ontwikkelen van nieuwe kennis die aan die doelstelling bijdraagt. Daardoor wordt nieuwe kennis ook toegepast in de zorgpraktijk, het onderwijs (MBO, HBO en WO) en het lokale beleid. En natuurlijk dienen effectieve interventies geïmplementeerd te worden in de dagelijkse zorg.

De kennis die vanuit de academische werkplaatsen wordt opgeleverd dient beschikbaar te zijn voor de hele sector van de (langdurige) gehandicaptenzorg. De structurele versterking van de academische werkplaatsen zal op den duur dus ook een versterking van de opbrengsten op al deze onderdelen hebben. De academische werkplaatsen hebben een actieve rol in het bruikbaar maken en de toeleiding van resultaten van onderzoek naar de praktijk, de opleidingen van de binnen de gehandicaptenzorg werkzame professionals en het lokale beleid.

Voor de zes academische werkplaatsen geldt dat aangesloten moet worden op voor de gehandicaptensector belangrijke richtlijnen en ontwikkelingen, zoals het Kwaliteitskader Gehandicaptenzorg.

De samenstelling van de academische werkplaatsen kan verschillend zijn en sluit aan op de verschillende expertises en situatie. Er dient echter samenwerking te zijn tussen wetenschap, praktijk, onderwijs en (lokaal) beleid.

VWS heeft de volgende structurele middelen beschikbaar gesteld. Dit dient gelijkelijk verdeeld te worden over de zes genoemde academische werkplaatsen.

2018:	€ 1.000.000,-
Vanaf 2019 (per jaar):	€ 2.500.000,-

In de gehandicaptensector zijn ook andere netwerken/ samenwerkingsverbanden actief die op dit moment nog niet voldoen aan eerder genoemde kenmerken. Indien deze initiatieven zich verder door weten te ontwikkelen en op basis van de criteria ook in aanmerking zouden kunnen komen voor ondersteuning vanuit dit programma, dan zal het ministerie van VWS worden gevraagd om het budget voor het programma uit te breiden.
Uitbreiding van het aantal ondersteunde academische werkplaatsen gaat niet ten koste van de structurele middelen die worden toegekend aan de huidige zes academische werkplaatsen.

4. Wat zijn de beoogde resultaten?

Met de structurele financiering wordt een hefboomfunctie tot stand gebracht waardoor de slagkracht van de academische werkplaatsen wordt vergroot. Dat zal tot uiting komen in een zichtbare versterking van de infrastructuur. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de uitbreiding van permanente wetenschappelijke staf voor de academische werkplaats en/of het gedeeltelijk vrijstellen van zorgprofessionals voor structurele deelname aan de werkplaats of deelname aan onderzoeksprojecten. Ook kan het gaan om het aantrekken van ervaringsdeskundigen (cliënten of verwanten) als co-onderzoeker, of het aanstellen van een kennismanager/ implementatiemedewerker die ervoor zorgt dat de resultaten breder worden verspreid en ook echt hun toepassing vinden in de praktijk.

De academische werkplaatsen kunnen op hun eigen manier invulling geven aan de besteding van de structurele financiële middelen, afgestemd op de specifieke behoeften en werkwijze van de werkplaats. Dit dient uiteraard wel inzichtelijk te worden gemaakt en onderbouwd te worden. Zodat de academische werkplaatsen hierop ook bevraagd kunnen worden.

Het vergroten van de slagkracht moet leiden tot versterking van de positie van iedere afzonderlijke academische werkplaats in het verwerven van fondsen voor de uitvoering van onderzoek. Dat kan bij bekende onderzoekfinanciers als ZonMw of NWO maar ook bij de EU, koepel- of brancheorganisaties, opleidingsinstituten, verzekeraars, kennisinstituten, gemeenten en het bedrijfsleven ed. De verwachting is dat daarmee het aantal onderzoeksprojecten binnen iedere academische werkplaats zal toenemen, waardoor meer kennis voor deze sector kan worden gegenereerd.

Met de versterking van het wetenschappelijk en het praktijkgericht onderzoek kan worden gewerkt aan het uiteindelijke doel: het verbeteren van de kwaliteit van leven, de kwaliteit van zorg en de kwaliteit van het werk in de gehandicaptensector. Dit levert nieuwe kennis op die gebruikt wordt voor het ontwikkelen en evalueren van nieuwe interventies, hulpmiddelen en methoden die worden geïmplementeerd in praktijk, onderwijs en (lokaal) beleid. Ook kunnen nieuwe passende wetenschappelijke en praktijkgerichte onderzoeksmethoden worden ontwikkeld die passen bij de specifieke onderzoeksvragen en doelgroepen in de gehandicaptenzorg.

Nieuwe (ervarings)kennis en producten die ontwikkeld worden binnen de academische werkplaatsen dienen beschikbaar te zijn voor de gehele gehandicaptensector. Het kan hierbij ook gaan om relevante halfproducten of tussenstudies. Voor de verspreiding en implementatie van nieuwe en beschikbare kennis dienen de academische werkplaatsen daarom nauw samen te werken met het Kennisplein Gehandicaptensector.
Daarnaast heeft het Kennisplein Gehandicaptensector de taak om (landelijke) kennisvragen in de langdurige zorg te inventariseren.

Andere opmerkingen die van belang zijn:
- Voor zover de academische werkplaatsen nog niet samenwerken met de beroepsopleidingen, dienen deze samenwerkingen gezocht te worden en tot stand te worden gebracht. Dit om ervoor te zorgen dat de ontwikkelde kennis ook zijn weg vindt naar de opleidingen.
- De academische werkplaatsen moeten openstaan voor nieuwe partijen die willen aanhaken.
- De academische werkplaatsen moeten ook kijken naar andere omliggende academische werkplaatsen, zoals de werkplaatsen Sociaal Domein, de Academische Werkplaatsen Transformatie Jeugd en de Academische Werkplaatsen Ouderen, en waar mogelijk samenwerken.
- Waar mogelijk en noodzakelijk dient samenwerking te worden gezocht met het sociaal domein, gemeenten en het kennisinstituut Movisie.

De focus van de academische werkplaatsen in het kader van dit programma dient te liggen op de langdurige zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Hierbij gaat het niet alleen om intramurale zorg, maar ook om extramurale zorg, aangezien een groot deel van de mensen met een beperking steeds langer thuis (in de wijk) wonen.

5. Uitvoering van het programma

De academische werkplaatsen worden (omstreeks september 2018) uitgenodigd om in eerste instantie een globaal plan van aanpak voor de komende zes jaar in te dienen bij ZonMw en een uitgewerkt plan van aanpak voor de eerste anderhalf jaar (met terugwerkende kracht vanaf 1 juli 2018 t/m 31 december 2019). De details zullen worden opgenomen in de subsidieoproep.

Elke werkplaats dient een beschrijving te geven van de huidige situatie van het netwerk. De algemene kenmerken van het netwerk dienen duidelijk omschreven te zijn:
- hoe is de basisstructuur vormgegeven?
- met welke partijen/partners wordt samengewerkt?
- welke zorgaanbieders maken deel uit van de Academische Werkplaats en hoe ziet hun bijdrage er uit?
- hoe wordt samengewerkt met ervaringsdeskundigen?
- hoe ziet het organigram eruit?
- hoe is de besluitvorming geregeld?
- wat is de visie, de ambitie van de werkplaats?
- hoe wordt de borging, duurzaamheid van de werkplaats gerealiseerd?

Plan van aanpak
Elk netwerk dient globaal de plannen voor de komende zes jaar te beschrijven en een uitgewerkt plan van aanpak voor de eerste anderhalf jaar. Hiervoor geldt dat in elk geval aandacht moet zijn voor de volgende onderdelen:
- hoe wordt een multidisciplinaire aanpak gerealiseerd?
- op welke wijze wordt de capaciteit van de academische werkplaats vergroot (detacheringen/ dubbelaanstellingen ed.)?
- een beschrijving van de (specifieke) focus van de werkplaats.
- een beschrijving van de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de betrokkenheid van de cliënt, de zorgprofessionals en andere eindgebruikers bij de formulering van en de prioritering in onderzoeksvragen.
- een beschrijving van de samenwerking met regionale/landelijke netwerken/consortia gericht op de gehandicaptenzorg. Evenals een beschrijving van de relatie en samenhang met andere academische werkplaatsen (jeugd, ouderen, sociaal domein).
- hoe aansluiting wordt gezocht bij het Kwaliteitskader Gehandicaptenzorg, de kwaliteitsagenda en het programma Gewoon Bijzonder moet uit de plannen duidelijk worden.
- op welke wijze en met welke middelen vorm en inhoud wordt gegeven aan kennisdeling en communicatie.
- een beschrijving van de verwachte opbrengsten. Hierbij wordt ook ruimte geboden voor meer verdiepend en theorievormend (fundamenteel/exploratief) onderzoek.

Aan het einde van elk jaar (voor het eerst in najaar 2019) wordt gevraagd om een beschrijving van de plannen voor de volgende twaalf maanden.

Verantwoording
Jaarlijks dienen de academisch werkplaatsen verantwoording af te leggen. Deze verantwoording is per werkplaats verschillend en sluit aan op de reguliere wijze waarop de ***Academische Werkplaatsen VB*** verantwoording afleggen aan het eigen bestuur. ZonMw zal deze verantwoording nog wel toetsen. Zo is het bijvoorbeeld belangrijk dat e.e.a. aansluit op het voorgelegde plan van aanpak en dat op de één of andere manier aandacht is voor de op dat moment bereikte resultaten en mogelijke belemmeringen in de realisatie/uitvoering van de plannen zodat tijdige bijsturing of aanpassing van de plannen mogelijk is.

Ook dient gerapporteerd te worden over de samenwerking met andere regionale en landelijke netwerken die gericht zijn op de gehandicaptenzorg, andere academische werkplaatsen en relevante stakeholders.

Beoordeling
De beoordeling van zowel de plannen als de verantwoording wordt door ZonMw, onder leiding van een onafhankelijke externe voorzitter en samen met enkele experts, uitgevoerd.
Hierbij kan ook gebruik gemaakt worden van site visits.

Afgevaardigden van de ***Academische Werkplaatsen VB***, ZonMw en VWS voeren tweejaarlijks (in voor- en najaar) overleg met elkaar over de voortgang van de activiteiten, onder leiding van ZonMw. Tijdens die overleggen zullen ook actuele vraagstukken, relevante thema's en mogelijke prioriteiten daarin worden besproken; alsmede afstemming van activiteiten.

Evaluatie
In cycli van zes jaar zal het programma ***Academische Werkplaatsen VB*** worden geëvalueerd. ZonMw zal in nauwe afstemming met VWS en de zes academische werkplaatsen de evaluatiecriteria hiervoor formuleren.

In juli 2024 vindt de eerste evaluatie plaats. Medio 2021 zal een tussentijdse (zelf)evaluatie plaatsvinden waarin wordt gereflecteerd op de impact van de bereikte resultaten en de samenwerking tussen de opdrachtgever, de academische werkplaatsen en ZonMw.

6. Communicatie

In de communicatie over het programma is sprake van een “individuele” aanpak vanuit de academische netwerken.
Voor het meer collectieve deel trekken opdrachtgever, de academische werkplaatsen en ZonMw gezamenlijk op. Voor dit deel van de communicatie dat met name betrekking heeft op de infrastructurele opbrengsten zal een beknopt communicatieplan worden geschreven door ZonMw.

Programma Academische Werkplaatsen 'langdurige zorg voor mensen met een verstandelijke beperking'

ZonMw stimuleert gezondheidsonderzoek en zorginnovatie

Laan van Nieuw Oost-Indië 334
2593 CE Den Haag
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Telefoon 070 349 51 11
info@zonmw.nl
www.zonmw.nl

10/07/2018/CCZ

ZonMw